

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF IDEAS ABOUT PERSONAL LIFE DURING STUDENTHOOD

Kenjayeva Dilnozakhon Sadirdinovna

Kokand State University, Lecturer at the Department of Psychology

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22138127>

ARTICLE INFO

Received: 20th August 2026

Accepted: 27th August 2026

Online: 28th August 2026

KEYWORDS

Student age, ideas about personal life, self-awareness, identity, family attitudes, developmental psychology, socio-psychological adaptation.

ABSTRACT

This article analyzes the psychological characteristics of the development of ideas about personal life during studenthood. Student age is considered a period of socio-psychological maturation, self-awareness, and the formation of views on future family and personal life. The article covers the structure of ideas about personal life, the socio-psychological factors influencing them, and the contradictions that arise in this process. The study employs methods of theoretical analysis, comparison, and a systemic approach.

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О ЛИЧНОЙ ЖИЗНИ В СТУДЕНЧЕСКОМ ВОЗРАСТЕ

Кенжаева Дилнозахон Садирдиновна

Кокандский государственный университет, преподаватель кафедры психологии

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22138127>

ARTICLE INFO

Received: 20th August 2026

Accepted: 27th August 2026

Online: 28th August 2026

KEYWORDS

Студенческий возраст, представления о личной жизни, самопознание, идентификация, семейные взгляды, возрастная психология, социально-психологическая адаптация.

ABSTRACT

В данной статье анализируются психологические особенности развития представлений о личной жизни в студенческом возрасте. Студенческий возраст рассматривается как период социально-психологического становления личности, самопознания и формирования взглядов на будущую семью и личную жизнь. В статье освещены структура представлений о личной жизни, социально-психологические факторы, влияющие на них, а также противоречия, возникающие в этом процессе. В исследовании применены методы теоретического анализа, сравнения и системного подхода.

TALABALIK DAVRIDA SHAXSIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLAR RIVOJLANISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Kenjayeva Dilnozaxon Sadirdinovna

Qo'qon davlat universiteti, Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

ARTICLE INFO

Received: 20th August 2026

Accepted: 27th August 2026

Online: 28th August 2026

KEYWORDS

Talabalik davri, shaxsiy hayot tasavvurlari, o'z-o'zini anglash, identifikatsiya, oilaviy qarashlar, yosh psixologiyasi, ijtimoiy-psixologik moslashuv.

ABSTRACT

Ushbu maqolada talabalik davrida shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning psixologik rivojlanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Talabalik yoshi shaxsning ijtimoiy-psixologik jihatdan kamolga yetish, o'z-o'zini anglash, kelajakdagi oila va shaxsiy hayot haqidagi qarashlarning shakllanish davri sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning tuzilishi, ularga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar hamda ushbu jarayonda yuzaga keladigan ziddiyatlar yoritilgan. Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy va tizimli yondashuv metodlaridan foydalanilgan.

Kirish

Talabalik davri inson hayotining eng dinamik va murakkab bosqichlaridan biri hisoblanadi. Bu davrda shaxs nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki o'zining ichki dunyosini, qadriyatlar tizimini, kelajakdagi shaxsiy va oilaviy hayoti haqidagi tasavvurlarini ham faol shakllantiradi. Ushbu davrda yosh inson ko'plab hayotiy tanlovlar bilan yuzmayuz keladi: kasb tanlash, mustaqil hayotga qadam qo'yish, do'stlik va sevgi munosabatlarini qurish, kelajakdagi oila haqida tasavvur hosil qilish shular jumlasidandir.

Shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlar – bu insonning o'z kelajagi, oila qurishi, hayotiy sherigi, farzand tarbiyasi, kasbiy va shaxsiy manfaatlar muvozanati haqidagi bilim, tuyg'u va munosabatlar majmuidir. Talabalik davrida bu tasavvurlar hali to'liq shakllanmagan, ammo faol o'zgarish va rivojlanish jarayonida bo'ladi. Mazkur maqolaning maqsadi – talabalik davrida shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning psixologik xususiyatlarini, ularning shakllanish mexanizmlarini va bu

jarayonga ta'sir etuvchi omillarni ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Talabalik davri – shaxs rivojlanishining maxsus bosqichi sifatida

Rivojlanish psixologiyasida talabalik davri odatda 17–23 yosh oralig'ini qamrab oladi va u o'smirlik bilan yetuklik o'rtasidagi o'tish bosqichi sifatida qoraladi. Bu davrda shaxsning kognitiv jarayonlari yuksak darajaga yetadi, mustaqil fikrlash, tanqidiy baholash va istiqbolni rejalashtirish qobiliyatlari rivojlanadi. Shu bilan birga, talabalik davri ijtimoiy maqomning o'zgarishi – ota-ona nazoratidan qisman mustaqillikka o'tish, yangi ijtimoiy muhitga moslashish bilan ham xarakterlanadi.

Aynan shu davrda shaxsning o'z-o'zini anglashi chuqurlashadi, u o'zining qadriyatlar tizimini qayta ko'rib chiqadi va hayotiy maqsadlarini aniqlashtiradi. Bu jarayon shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning shakllanishi uchun psixologik zamin yaratadi. Talabayoshlar o'zlarining oldingi, bolalik va o'smirlik davrida shakllangan

qarashlarini qayta baholaydi, ularni yangi ijtimoiy tajriba asosida boyitadi yoki o'zgartiradi.

Shuningdek, talabalik davrida shaxsning o'quv faoliyati bilan bir qatorda ijtimoiy faolligi ham ortadi. Turli tanishuvlar, do'stona va romantik munosabatlar, jamoat ishlarida ishtirok etish orqali yosh inson o'zining ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, bu esa o'z navbatida uning kelajakdagi shaxsiy hayoti haqidagi tasavvurlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning psixologik tuzilishi

Talabalarda shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlar bir necha o'zaro bog'liq komponentlardan tashkil topadi: kognitiv (bilim va tasavvurlar), emotsional (kechinma va munosabat) hamda xulq-atvor (real xatti-harakatlarga tayyorlik) komponentlari. Kognitiv komponent talabaning oila, nikoh, sheriklik munosabatlari haqidagi bilim va qarashlarini o'z ichiga oladi. Emotsional komponent esa ushbu masalalarga nisbatan hissiy munosabatni, xavotir yoki ishonch darajasini ifodalaydi.

Xulq-atvor komponenti talabaning real hayotiy vaziyatlarda – masalan, munosabatlar qurishda, moliyaviy mustaqillikka erishishda, kelajakdagi rejalarni amalga oshirishda – qanday xatti-harakat qilishga tayyorligini bildiradi. Ushbu uch komponent o'zaro uyg'un bo'lgandagina shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlar barqaror va real xarakterga ega bo'ladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalarining aksariyati shaxsiy hayot haqida ideallashtirilgan tasavvurlarga ega bo'lib, bu tasavvurlar ko'pincha real

hayotiy sharoitlar bilan to'qnashganda qayta ko'rib chiqiladi. Bu holat talabalik davridagi psixologik ziddiyatlarning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. Ideal va real tasavvurlar o'rtasidagi tafovut ba'zan ichki tashvish, umidsizlik yoki, aksincha, hayotiy tajriba orttirish uchun undov omiliga aylanishi mumkin.

Shaxsiy hayot tasavvurlarini shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar

Talabalarda shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning shakllanishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Birinchi navbatda, oilaviy tarbiya va ota-ona munosabati namunasi muhim ahamiyatga ega. Bola oilada ko'rgan munosabat namunalarini o'zining kelajakdagi shaxsiy hayoti haqidagi tasavvurlariga ko'chiradi. Ota-ona o'rtasidagi ochiq, hurmatga asoslangan munosabatlar farzandda ham xuddi shunday sog'lom qarashlarning shakllanishiga zamin yaratadi.

Ikkinchidan, ijtimoiy muhit, do'stlar davrasi va ommaviy axborot vositalari ham talabalarining shaxsiy hayot haqidagi qarashlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy raqamli muhitda ijtimoiy tarmoqlar orqali uzatiladigan "ideal hayot" obrazlari talabalarda noto'g'ri yoki haddan tashqari yuqori kutilmalar shakllanishiga sabab bo'lishi mumkin. Bunday holatda talaba o'z real hayotini ijtimoiy tarmoqlarda ko'rgan "bezatilgan" obrazlar bilan solishtirib, ichki norozilik yoki kamsituvchi taqqoslash hissini boshdan kechirishi mumkin.

Uchinchidan, ta'lim muhiti va oliy ta'lim muassasasidagi psixologik-pedagogik ish ham muhim rol o'ynaydi. Talabaga o'z qadriyatlarini anglashda,

real va sog'lom shaxsiy hayot tasavvurlarini shakllantirishda kasbiy psixologik yordam katta ahamiyat kasb etadi. Universitetlarda faoliyat yurituvchi psixologik xizmatlar, tarbiyaviy tadbirlar va maslahat markazlari bu boradagi muhim tayanch vositalardan hisoblanadi.

Jinsiy-yosh xususiyatlar va shaxsiy hayot tasavvurlaridagi farqlar

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qiz va yigit talabalarining shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarida sezilarli farqlar mavjud. Qiz talabalarda oilaviy hayot va farzand tarbiyasi masalalari ko'proq hissiy jihatdan ustuvor bo'lsa, yigit talabalarda kasbiy barqarorlik va moddiy ta'minot masalalari birinchi o'ringa chiqadi. Bu farqlar ijtimoiy-madaniy an'analar, oilaviy tarbiya uslubi va jinsiy rol stereotiplari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Shu bilan birga, kurslar o'rtasida ham farqlar kuzatiladi:

quyi kurs talabalarida shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlar ko'proq romantik-ideal xarakterga ega bo'lsa,

yuqori kurs talabalarida bu tasavvurlar borgan sari real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashadi.

Bitiruvchi kurs talabalarida esa moddiy mustaqillik, ish topish va oila qurish masalalari birga ko'rib chiqiladigan dolzarb muammolarga aylanadi.

Psixologik yordam va amaliy tavsiyalar

Talabalarda shaxsiy hayot haqidagi sog'lom va real tasavvurlarni shakllantirish uchun quyidagi yo'nalishlarda ishlar olib borilishi maqsadga muvofiq:

talabalar bilan maxsus psixologik trening va seminarlar tashkil etish; oilaviy hayot psixologiyasi bo'yicha fakultativ mashg'ulotlar joriy etish;

talaba-yoshlar bilan individual maslahat xizmatini kengaytirish;

oliy ta'lim muassasalarida psixologik xizmat faoliyatini kuchaytirish.

Bundan tashqari, talabalarga mo'ljallangan treninglarda ijtimoiy tarmoqlardagi "ideallashtirilgan" hayot obrazlarini tanqidiy baholash ko'nikmalarini shakllantirish, real hayotiy misollar asosida oilaviy munosabatlarni muhokama qilish, shuningdek talabalarining o'zaro tajriba almashinuvini rag'batlantirish samarali usullardan hisoblanadi. Bunday tadbirlar talabalarining shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarini ongli, real va psixologik jihatdan barqaror shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, talabalik davrida shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlarning rivojlanishi murakkab, ko'p bosqichli va ko'p omilli psixologik jarayondir. Bu jarayonda shaxsning o'z-o'zini anglashi, oilaviy tarbiya, ijtimoiy muhit va ta'lim tizimi muhim rol o'ynaydi. Talabalarda shaxsiy hayot haqidagi tasavvurlar ko'pincha ideallashtirilgan xususiyatga ega bo'lib, ular real hayotiy tajriba bilan to'qnashganda qayta shakllanadi. Jinsiy-yosh xususiyatlar, kurslar o'rtasidagi farqlar va ijtimoiy-madaniy omillar bu jarayonning xilma-xilligini belgilaydi.

Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida talabalarga yo'naltirilgan maqsadli psixologik yordam ko'rsatish, ularda shaxsiy hayot

haqida sog'lom va real tasavvurlarni shakllantirishning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi. Kelgusi tadqiqotlarda ushbu mavzuni turli ijtimoiy guruhlar,

hudud va ta'lim yo'nalishlari kesimida chuqurroq o'rganish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

References:

1. G'oziyev E. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2002.
2. Karimova V., Akramova F. Psixologiya. Darslik. – Toshkent: Aloqachi, 2018.
3. Toshpo'latova Sh. Talabalar shaxsini rivojlantirishning psixologik asoslari. – Toshkent: Fan, 2015.
4. Muhiddinov M. Yoshlar oilaviy tarbiyasi psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2011.
5. Zaripova D. Talabalarda shaxsiy hayot va oila haqidagi tasavvurlar // Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar jurnali, 2022, №3.
6. Nishonova Z. Yosh psixologiyasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: TDPU, 2019.
7. Davletshin M.G'. Amaliy psixologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2005.
8. Sattarov A. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
9. Ergasheva N. Talabalik davri psixologik xususiyatlari // Zamonaviy ta'lim jurnali, 2021, №5.
10. Shoumarov G'.B., Shoumarov B.Q. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Sharq, 2010.